

Polski Klub Ekologiczny

Zarząd Główny

Al. Słowackiego 48/IIIp

30-018 Kraków

Stanowisko Polskiego Klubu Ekologicznego w sprawie zmian do projektu PROW 2014-20

Proponowane zmiany do projektu PROW 2014-2020r. w zakresie:

VII.14 Działanie „ Program rolnośrodowiskowo-klimatyczny”

VII.15 Działanie „Rolnictwo ekologiczne”

Ustalenie poziomu degresywności w działaniach VII. 14 i VII.15.

W odniesieniu do celu i priorytetów PROW 2014-2020 jakim jest poprawa konkurencyjności rolnictwa poprzez zwiększanie rentowności gospodarstw rolnych zasadniczą kwestią stojącą w sprzeczności z tymi założeniami jest wstępnie proponowany poziom degresywności w działaniu VII. 14 i VII.15. W konsekwencji wprowadzenia propozycji zawartych w omawianym projekcie nie byłyby one kontynuacją kierunków wsparcia realizowanym od momentu akcesji Polski do UE, a krokiem wstecz.

Poczynając od kwestii zasadniczej, degresywność nie może odnosić się do powierzchni ogółem gospodarstwa (na którą składają się grunty nie użytkowane rolniczo np. lasy, drogi, nieużytki, rowy wody płynące itd. czyli nie produktywne części gospodarstwa). Należy doprecyzować ten zapis do użytków rolnych pod pakietem (zapis wypracowany w poprzednich latach finansowania w programie rolnośrodowiskowym), czyli gruntów uprawianych w myśl realizowanego pakietu i wariantu za co rolnik otrzymuje dofinansowanie.

Proponowany pułap pełnej płatności na poziomie 10 ha UR (zgodnie z wyżej proponowaną formą zapisu) w ramach omawianych działań jest rażąco niski i potencjalnie może implikować szereg niekorzystnych skutków. Dotychczas za żywotne ekonomicznie gospodarstwo uznawało się to, które osiąga poziom nadwyżki bezpośredniej na poziomie 4 ESU.

Gospodarstwo o powierzchni 10 ha UR prowadzące towarową produkcję roślinną lub produkcję mieszaną mieści się w przedziale 2 - 4 ESU (np. Makroregion Małopolska i Pogórze: 10 ha pszenicy - 2,3 ESU lub 10 ha łąk i 5 krów – 2,6 ESU). Gospodarstwa te uznaje się za nierentowne określane również mianem niskotowarowych. W PROW 2004-2006 istniało wsparcie nierentownych gospodarstw aby osiągnęły minimum opłacalności ekonomicznej 4 ESU. Toteż dotowanie w ramach działania VII. 14 i VII. 15 gospodarstw o powierzchni 10 ha byłoby wspieraniem gospodarstw nierentownych i zarazem krokiem wstecz. Należy podkreślić, iż mimo tych działań nadal w Polsce areał średniej wielkości konwencjonalnego gospodarstwa rodzinnego wynosi 10 ha UR, ale w UE średnia ta wynosi 15 ha, w Niemczech 45 ha, w Hiszpanii 23 ha., co potwierdza również analiza SWOT omawianego projektu PROW 2014-2020r. Tym bardziej nie powinno się konserwować takiego stanu rzeczy, w kontekście konkurencyjności i rentowności sektora rolniczego w Polsce.

Natomiast efektem wdrażania reform pro środowiskowych w poprzednich latach finansowania PROW wypracowano zwiększenie powierzchni gospodarstw rolnych np. gospodarstw ekologicznych. Zgodnie z danymi publikowanymi przez MRiRW średnia

Polski Klub Ekologiczny

Zarząd Główny

Al. Słowackiego 48/IIIp

30-018 Kraków

powierzchnia gospodarstw ekologicznych w Polsce przekracza obecnie 26 ha. Duże obawy rodzi destrukcyjny efekt takiego obniżenia poziomu pełnej stawki dopłat do 10 ha UR w działaniach VII.14 i VII. 15. W naszym przekonaniu wprowadzenie takiej reformy skutkowałoby zmniejszeniem powierzchni użytków rolnych w ramach działania VII.14 i VII.15 w wyniku wycofania się dużej liczby rolników prowadzących gospodarstwa rodzinne z kontynuacji przedsięwzięć na proponowanych zasadach, a także znacznym zwiększeniem liczby gospodarstw o powierzchni do 10 ha w efekcie podziału już istniejących gospodarstw. Proponujemy wprowadzenie jednolitego systemu degresywności w poszczególnych pakietach działań VII.14 „ Program rolnośrodowiskowo-klimatyczny” oraz VII.15 Działanie „Rolnictwo ekologiczne”, a także ustalenie poziomu pełnej płatności na poziomie 30 ha; od 30 – 50 ha 50% płatności.

Uwagi do poszczególnych pakietów.

Działanie VII. 14 Program rolno środowiskowo-klimatyczny.

Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone.

1. „ obowiązek posiadania na gruntach ornych co najmniej 4 upraw”- jest to określenie bardzo nieprecyzyjne, gdyż zgodnie z tym zapisem może to być np. 4 rośliny zbożowe na różnych polach. Należy mówić o grupach roślin (podział z punktu widzenia technologicznego na zbożowe, okopowe, przemysłowe itd.). Jednak mówiąc o grupach roślin należy zmniejszyć tą ilość do 3 grup roślin, gdyż nawet uznawana za wzór poprawnej uprawy czteropolówka norfolska zakłada uprawę 3 grup roślin to jest: okopowe, zboża jare i bobowate (motylkowate).

Proponujemy zapis – „3 grupy roślin.”

2. „stosowanie w płodozmianie roślin strączkowych i motylkowatych drobnonasiennych”- taki zapis nakłada obowiązek uprawy zarówno strączkowych jak i motylkowatych drobnonasiennych. Gdyby zostawić taki zapis należałoby napisać strączkowych i/lub motylkowatych drobnonasiennych. Jednak zgodnie z obecną nomenklaturą systematyczną określającą dotychczasową grupę roślin motylkowatych jako bobowate proponujemy jednak zapis - „stosowanie w płodozmianie roślin bobowatych”.

Działanie VII. 14 Program rolno środowiskowo-klimatyczny.

Pakiet 4. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie

Wariant 4.4. Zakładanie nowych sadów - reintrodukcja starych odmian drzew owocowych.

1. Przy założeniu realizowania tego wariantu na obszarze ograniczonym tylko do powierzchni maksymalnie 1 ha. zważywszy na niską obsadę drzew na hektar nie można oczekiwać iż to wsparcie trwale wpłynie na poprawę kondycji gospodarstwa. Jednym z wymienionych celów tego wariantu jest przetwórstwo domowe, jednak przetwórstwo owoców z sadu o tak małym areale zapewnia tylko potrzeby własne, ale nie stanowi zwiększenia rentowności i konkurencyjności gospodarstwa. Proponujemy wprowadzenie tego wariantu na powierzchni do 5 ha.

2. „Wprowadza się obowiązek zachowania sadu co najmniej przez okres kolejnych 10 lat od uzyskania ostatniej płatności rolno środowiskowej” – zobowiązanie jest 5 letnie i po tym okresie nie można ograniczać rolnikowi ustawowego prawa do rozporządzania rzeczą w myśl

Polski Klub Ekologiczny

Zarząd Główny

Al. Słowackiego 48/IIIp

30-018 Kraków

prawa własności (np. przeniesienie prawa własności na inną osobę, rozporządzenie na wypadek śmierci, a także prawo zniszczenia rzeczy.) Ponadto tak sformułowany zapis jest nieuczciwy, gdyż zgodnie z podstawową zasadą przystępuje do programu na 5 lat i za to otrzymuje płatność (o charakterze rekompensaty), ale tak naprawdę rolnik realizowałby program przez 15 lat, gdyż nakłada się na rolnika ograniczenia na kolejne 10 lat bez wypłaty rekompensaty. W związku z tym należałoby podzielić płatność na 15 lat, aby jasno sprecyzować jaka stawka/rok jest przewidziana za to przedsięwzięcie, ale atrakcyjność takiego przedsięwzięcia byłaby znikoma, a co za tym idzie niskie zainteresowanie tym wariantem. Proponujemy zaniechanie wprowadzania proponowanego ograniczenia ze względu na:

- a. duże prawdopodobieństwo braku zainteresowania tym wariantem ze względu na tak długi okres trwania realnego zobowiązania, a niską stawkę dotacji.
- b. możliwość odwoływania się rolników na drodze sądowej do prawa do rozporządzania rzeczą w myśl prawa własności.

Proponujemy wprowadzenie zapisu „Wprowadza się obowiązek zachowania planu i rejestru przez okres 5 lat od uzyskania ostatniej płatności rolno środowiskowo - klimatycznej”

Działanie VII. 14 Program rolno środowiskowo-klimatyczny.

Pakiet 6. Ochrona gleb i wód

Wariant 6.2. Międzyplon ozimy.

Wariant 6.3. Międzyplon ścierniskowy.

„Obszar wdrażania: Tereny zagrożone erozją wodną i wietrzną, oraz obszary problemowe o niskiej zawartości próchnicy (OPR-MOG) - ok. 33% powierzchni kraju (ok. 12% UR) – w kontekście celu tego działania jakim jest ochrona wód przed zanieczyszczeniami, ograniczenie zasięgu wariantu 6.2 i 6.3 do wskazanych obszarów stanowiących około 1/10 użytków rolnych w kraju nie daje szans na jego faktyczną realizację. Bez względu na poziom próchniczności gleb, na wszystkich gruntach rolnych po zbiorze plonu głównego następuje odpływ pozostałych w warstwie ornej biogenów do wód jeśli grunt pozostanie nie obsiany rośliną poplonową (czyli erozja wodna). Zjawisko to jest istotnym czynnikiem zanieczyszczenia wód, gruntowych, powierzchniowych, a co za tym idzie również Bałtyku. Ilość substancji próchnicznej w glebie nie wywiera pozytywnego wpływu na zatrzymanie biogenów w warstwie ornej gleby, a wprost przeciwnie. W wyniku jesiennych zabiegów agrotechnicznych (zabiegi poźniwne i głęboka orka przedzimowa) zachodzi proces mineralizacji próchnicy w glebie w wyniku czego dochodzi do erozji próchnicy i wymycia azotu do wód. Procesowi wymycia może przeciwdziałać tylko uprawa roślin w międzyplonie ozimym i ścierniskowym. W związku z powyższym wariant 6.2. Międzyplon ozimy i wariant 6.3. Międzyplon ścierniskowy mają pierwszorzędny wpływ na realizację założonego celu „odpowiednie użytkowanie gleb, ochrona przed erozją wodną i wietrzną, przeciwdziałanie utracie substancji organicznej w glebie, ochrona wód przed zanieczyszczeniami”. W tym kontekście wariant 6.1 nie ma tak istotnego znaczenia, gdyż wsiewka jest rośliną towarzyszącą innej roślinie uprawianej w plonie głównym. Równocześnie nie należy oczekiwać, iż wariant 6.1 zgodnie z propozycją możliwości realizacji w całym kraju będzie cieszył się dużym powodzeniem gdyż uprawa wsiewek poplonowych jest dużym utrudnieniem technologicznym komplikującym zbiór plonu głównego.

Proponujemy wprowadzenie na terenie całego kraju wariantów 6.2. Międzyplon ozimy i wariant 6.3. Międzyplon ścierniskowy lub tylko wariantu 6.3 Międzyplon ścierniskowy.

Polski Klub Ekologiczny

Zarząd Główny

Al. Słowackiego 48/IIIp

30-018 Kraków

Działanie VII. 15. Rolnictwo ekologiczne.

Degresywność – obszerne wyjaśnienie szkodliwości wprowadzenia proponowanej formy degresywności wyjaśniono na wstępie.

Proponujemy wprowadzenie jednolitego systemu degresywności w poszczególnych pakietach działania VII.15 Działanie „Rolnictwo ekologiczne”, a także ustalenie poziomu pełnej płatności na poziomie 30 ha; od 30 – 50 ha 50% płatności.

Działanie VII. 15. Rolnictwo ekologiczne.

Pakiet 4. Uprawy sadownicze i jagodowe.

1. „obowiązek utrzymania plantacji upraw drzew owocowych przez 5 lat po zakończeniu zobowiązania” - zobowiązanie jest 5 letnie i po tym okresie nie można ograniczać rolnikowi ustawowego prawa do rozporządzania rzeczą w myśl prawa własności (np. przeniesienie prawa własności na inną osobę, rozporządzenie na wypadek śmierci, a także prawo zniszczenia rzeczy.) Ponadto tak sformułowany zapis jest nieuczciwy, gdyż zgodnie z podstawową zasadą przystępuje do programu na 5 lat i za to otrzymuje płatność (o charakterze rekompensaty), ale tak naprawdę rolnik realizowałby program przez 10 lat, gdyż nakłada się na rolnika ograniczenia na kolejne 5 lat bez wypłaty rekompensaty. W związku z tym należałoby podzielić płatność na 10 lat, aby jasno sprecyzować jaka stawka/rok jest przewidziana za to przedsięwzięcie, ale atrakcyjność takiego przedsięwzięcia byłaby znikoma, a co za tym idzie niskie zainteresowanie tym wariantem. Proponujemy zaniechanie wprowadzania proponowanego ograniczenia ze względu na:
  - c. duże prawdopodobieństwo braku zainteresowania tym wariantem ze względu na tak długi okres trwania realnego zobowiązania, a niską stawkę dotacji.
  - d. możliwość odwoływania się rolników na drodze sądowej do prawa do rozporządzania rzeczą w myśl prawa własności.

Proponujemy wprowadzenie zapisu „Wprowadza się obowiązek zachowania planu i rejestru przez okres 5 lat od uzyskania ostatniej płatności rolno środowiskowo - klimatycznej”

Działanie VII. 15. Rolnictwo ekologiczne.

Pakiet 5. Powierzchnia paszowa.

1. „Pakiet 5. Powierzchnia paszowa” - pojęcie powierzchni paszowej w proponowanym rozumieniu (jako uprawy traw i ich mieszanek z motylkowatymi oraz łąki i pastwiska) jest przeniesione ex cathedra z rolnictwa konwencjonalnego gdzie uprawa roślin takich jak trawy i ich mieszanki stanowi bazę paszową dla tych gospodarstw, które nie posiadają wystarczającej ilości trwałych użytków zielonych (TUZ). Natomiast w rolnictwie ekologicznym w/w uprawy na gruntach ornych mają znaczenie przede wszystkim jako rośliny strukturotwórcze i nawozowe, gdyż rolnik nie ma możliwości nawożenia nawozami mineralnymi (deficyt azotu). Uprawa traw i ich mieszanek z motylkowatymi na gruntach ornych w rolnictwie ekologicznym rzadko pełni funkcję bazy paszowej zwykle zaś ma wielorakie znaczenie w produkcji roślinnej takie jak:
  - a. poprawa próchniczności gleb w okresie przestawiania z konwencjonalnego systemu rolnictwa na ekologiczne,
  - b. prawidłowe zmianowanie jako bardzo dobry przedplon,

Polski Klub Ekologiczny

Zarząd Główny

Al. Słowackiego 48/IIIp

30-018 Kraków

- c. ograniczanie występowania agrofagów jako pole wypadające na 2-3 lata,
- d. zapewnienia nawozów organicznych poprzez zbiór masy zielonej na kompost i/lub do przyorania na innych polach.

Zgodnie z powyższym trawy i mieszanki traw z motylkowymi uprawiane na gruntach ornych stanowią ważną rolę w realizacji przepisów o rolnictwie ekologicznym, mówiących o obowiązku stosowania metod prewencyjnych w uprawie roślin przed zastosowaniem środków ochrony roślin dopuszczonych do stosowania.

Z punktu widzenia ekonomicznego zakup nasion traw i roślin motylkowatych jest dużym nakładem, a więc nie należy uznawać tych upraw za rośliny niskonakładowe jakimi są niewątpliwie trwałe użytki zielone (TUZ).

Oczywistym jest, iż w systemie rolnictwa ekologicznego rolnik posiadający zwierzęta (w szczególności przeżuwacze) musi posiadać własne zaopatrzenie w paszę pochodzącą z TUZ tak aby gospodarstwo mogło funkcjonować w oparciu o zasadę samowystarczalności paszowo-nawozowej. Jak również w drugą stronę nie ma sensu istnienie trwałych użytków zielonych bez odpowiedniej obsady zwierząt. Toteż uwzględniając specyfikę rolnictwa ekologicznego konieczny jest rozdział między pojęciem upraw na gruntach ornych od trwałych użytków zielonych.

Aspekt proponowanej obsady 0,5 DJP/ha, również budzi duże wątpliwości, co do możliwości jego realizacji gdyż realnym ograniczeniem jest niska opłacalność produkcji zwierzęcej i mała dynamika zmian w przewidywanym czasookresie (2014-2020). Proponowany poziom 0,5 DJP/ha jest szczególnie trudny do osiągnięcia w terenach górskich.

Proponujemy dwa rozwiązania do wyboru:

1. albo transparentny zapis: „Pakiet 5. Trwałe użytki zielone” - łąki i pastwiska trwałe z obowiązkiem posiadania zwierząt utrzymywanych ekologicznie w ilości min. 0,2 DJP/ha (przy czym trawy i ich mieszanki z motylkowatymi należą do Pakietu 1. Uprawy polowe).
2. albo zapis: „Pakiet 5. Powierzchnia paszowa” - łąki i pastwiska trwałe oraz trawy i ich mieszanki z motylkowatymi uprawiane na gruntach ornych z obowiązkiem posiadania zwierząt utrzymywanych ekologicznie w ilości min. 0,2 DJP/ha z zastrzeżeniem możliwości wyboru, że trawy i ich mieszanki można zaliczyć do Pakietu 5. Powierzchnia paszowa lub Pakiet 1. Uprawy rolnicze zgodnie z przeznaczeniem plonu.

Maria Staniszevska

Prezes

Polskiego Klubu ekologicznego